

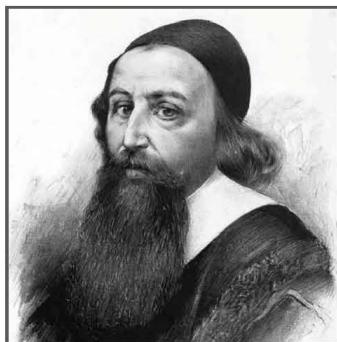

Městská knihovna v Praze **120 let**

Jan
Amos
Komenský

Přemýšlování
o dokonalosti
křesťanské

PRAHA 2011

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Zpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla Přemýšlování o dokonalosti křesťanské tak, jak bylo vydáno Českobratrským knihkupectvím v roce 1941 (KOMENSKÝ, Jan Amos. *Přemýšlování o dokonalosti křesťanské*. Brno : Českobratrské knihkupectví, 1941. 57 s.).

Autorem portrétu Jana Amose Komenského na obálce e-knihy je Jan Vilímeck.

Text díla (Jan Amos Komenský: Přemýšlování o dokonalosti křesťanské), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Přemýšlování o dokonalosti křesťanské* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW:

<<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/61/premyslovani.pdf>>.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 05. 04. 2011.

Přemyšlování
o dokonalosti křesťanské,
kterouž Bůh vyvoleným svým v slovu svém ukazuje,
Duchem svým vnitř vnuká
a ji v nich, k nevypravitelnému jejich potěšení
rozličnými odpornými věcmi rozněcuje
a k plnosti přivodí.

O vzniku Přemyšlování

Manželko má milá,
klenote můj po Pánu Bohu nejdražší!

Poněvadž z vůle a dopuštění Božího před vzteklostí lidskou ustupuje, tebe sem se vzdáliti musel a tobě tělem přítomen býti nemohu, z čehož vím, že zármutek a tesknost, jichž i já prázden nejsem, tvého srdce částí jsou hosté: aj, teď já tobě knižičku tuto místo sebe pro potěšení posílám.

Nebo kráčeje já smutnými cestami svými, v nejedna přemyšlování o divném Božím nás vyvolených řízení, kterak ne vždycky příjemné, vždycky však spasitelné bývá, sem se vydal, a skrze rozličné sladkosti pod hořkostí tou se kryjící seznáváje, uložil sem, nežli bych dále od tebe zašel, abych v místečku tomto, kdež sem stín míti mohl, za některý den se pozdrže, sobě i tobě v rozloučení našem ku potěšení aneb aspoň tesknosti ke zmenšení o těch věcech něco napsal, a tobě jeden exemplář pošle, druhý místo tovaryše cesty s sebou vzal. I urodil se tento krátký v slovích, ale hojný ve smyslu spisek o dokonalosti křesťanské, v čemž záleží, a jak divnými k ní cestami Pán Bůh vede, koho ráčí.

Ze kteréhož traktátu budeš moci vyrozuměti, že darmo jest na světě sobě, jak by člověk od Boha veden býti chtěl, vybírati, než že nejlepší jest povolně, byť i s plačky bylo, za Pánem Bohem jíti a všecko, štěstí i neštěstí, radost i zármutek, smích i pláč, s poděkováním z ruky jeho přijímati.

Najdeš tam nejedny věci, z nichž se aneb upamatuješ, aneb poučíš, aneb ke snášení dalšího kříže nastrojíš, aneb naposledy, jak potěšení toho, k němuž že nás po přejití kázně, věříme, navrátí Pán Bůh náš, pobožně užívati naučíš.

Čtiž tedy pilně knižičku tuto, a ne jen čti, ale bedlivě rozvažuj a v přemyšlováních svatých se cvič, na mě při tom zvláště modlitbami svatými, jakž náleží, laskavě vzpomínajíc, ale více na Boha, kterýž tvá i má největší ať jest útěcha.

Mějž se dobře! a Pán Bůh tobě i nastávajícího tvého kříže vystátí pomáhej, aby ke společnému našemu potěšení bylo.

Datum z místa Bohu známého, kterýž počítá utíkání naše, a slzy naše v láhvi svou sbírá, a kvaltování naše do kněh svých zapisuje (Žal. 56, v. 9.)

Tvůj věrný manžel do smrti

J. A.

Léta 1622, 18. Februarii.

KAPITOLA I.

V čem dokonalost křesťanská záleží.

Každý to v Boží škole vycvičený a skrze Ducha pravdy znovu porozený člověk to sám u sebe najde a vyzná, že pravé křesťanství a libá Boží služba ne na samé známosti Boha a povědomosti věci jeho, ale také a více v skutečném činění vyjevené Boží vůle a v ostříhání svatosti, bez níž žádný neužrjí Pána, záleží. Nebo k tomu cílí člověk všemohoucí mocí Boží podle přehluboké a divné moudrosti jeho stvořen jest, aby téhož Stvořitele svého, s ním na věky věků spojen jsa, všemi mocmi svými miloval, ctil, velebil a chválil. Sic co by člověku i veliké osvětlení pomohlo, kdyby svatosti a plnění ve všem vůle Boží nenásledoval?

Byť kdo celou biblí z paměti uměl, a necítil by vnitřního potěšení, milosti Boží, co jemu to prospěje? Marnost jest. Ovšem pak marnost jest, čímkoli jiným v světě lidé se zanášejí. Bohatu býti, slávu, čest a lidskou přízeň míti, rozkošemi a pohodlím oplývati, dlouho ve zdraví a bezpečnosti s milými přátely živu býti; summou, libých v světě věcí užívati, není-li při tom plné lásky Boží, všecko jest marnost, všecko pomínutelné, všecko nestálé, všecko nejisté, všecko neplnou radost, nýbrž ne radost, než podobiznu a stín radosti dávající.

A protož člověk, jakožto vzácný a ku podobnosti nesmrtného Boha sformovaný tvor, s právem se o něco dokonalejšího přičiniti a žádosti své ode všeho toho, což a neb příliš rychle s šustem světa pomíjí, a neb ovšem škodu, tesknost a pykání přináší, odvracetí má; mysliti pak na to, aby k stálé, pravé, plné a dokonalé radosti a upokojení se v srdci svém přijíti mohl, tak aby s svatým Pavlem mohl, pro vyvýšenost toho Božího pokoje v sobě, cokoli svět za slavné i divné sobě počítá, všecko za lejno klásti, a pro sladkost tuto vnitřní zevnitřních jakýchkoli, odkudkoli přicházejících utrpení za nic nevážiti a jich ani necítiti.

To jest hle svatá ta a drahá vyvoleného člověka v životě tomto dokonalost, k níž a hledání jí když my lidé sami z sebe nezpůsobni a

váhaví jsme, Pán Bůh rozličnými útrpnostmi vyvolené své k tomu doháněti má obyčej; jakž se i nyní při nás děje.

Záleží pak (ať se již blíže k věci přistoupí) ta dokonalost v tomto trém:

1. V plném Boha milování.
2. V povolném jemu se ve všem poddáváníí.
3. V ustavičném s ním se obíráníí.

Kteréžto věci tři kdo má, přešťastný a blahoslavený jest člověk, má vrch moudrosti lidské, má začátek věčného života v sobě, nýbrž již jest přenesen z smrti do života; nebo v Bohu přebývá a Bůh v něm, což radost nevypravitedlnou působí.

Každý tedy, kdož toho slyší, má sobě všemi mocmi srdce svého žádati, nýbrž všemi mocmi života svého se vynasnažiti, aby i sám k svaté té drahé i žádostivé dokonalosti přijíti mohl. Pro kterouž příčinu nejprv posouditi sluší:

KAPITOLA II.

Jak se člověk k hledání a dosažení dokonalosti způsobovati a připravovati má.

Troje toto při člověku, kterýž dokonalosti dojíti chce, býti musí:

Jedno, aby věře, že nade všecky šťastný bude, dosáhne-li jí, všecku mysl, žádost a toužení své po ní obrátil. Nebo písmo dí: Kdo hledá moudrosti, nalézá ji, a kdo ji zamiluje nade všecko, tomu vychází vstříc a potkává se s ním (Moudr. 6.). A bez toho ve všech věcech lidských to jest jisté, že kdo co zamiluje, po tom mysl pouští, aniž sobě odpočinutí dá, leč až dosáhne. Co Jákoba patriarchu v tak dlouhé a pracné službě zdržovalo? Milost k Ráchel. Co oráče, vojáky, kupce a jiné lidi. po nesnadných cestách a skrze rozličné práce od jednoho těžkého kvaltování k druhému, nýbrž z jednoho nebezpečství do druhého vodí? Milost k statku, penězům, cti a podobným věcem. Tuto pak není o Ráchel, není o marné peníze, není o nestálou slávu světa činiti, ale o Boží tajnou moudrost, o přesladké Boží potěšení, o pravý a všeliký lidský rozum převyšující vnitřní pokoj a radost, a tak summou o svrchované dobré, na němž člověku všecko záleží. A protož k tomu ne nějaká chladná a vlašná, ale vroucí žádost býti musí, aby člověk ani očím svým usnouti, ani víčkám svým zdřímati nedal, dokavádž by nenašel místa v srdci svém Hospodinu, k přebývání tam nejsilnějšího Boha Jákovova, jakž o Davidovi psáno stojí v Žal. 132. Kdož tak Pána hledá, ten ho nalézá.

Druhá příprava jest, aby člověk vyčistil srdce své jako nádobku nějakou, do níž nebeskou vonnost klásti strojí. Nebo v nešlechtnou duši, dí písmo, nevchází nebeská moudrost, aniž přebývá v těle podmaněném hříchu (Mou. 1.).

Musí pak srdce od dvojí nešvary aneb překážky vyčištěno býti: Předně, od zbytečných, toulavých, neužitečných myšlení. Potom, od nezřízených vášní, jenž jsou přílišné věci časných milování, hněv,

závist, bázeň, zármutek a pod.; kteréž jsou jako kalná mračna, oblohu srdce zatemňující a zanečišťující, aby se v něm hvězd nebeského potěšení spatřovati nemohlo.

Srdce naše jest z přirození nepokojné, ledčehos se leká, ledčemus se raduje, ledacos oblubuje, na ledacos se zpouzí. Ale kdo se o Boží toliko lásku a milost starati chce, ten musí tiché a pokojné srdce míti. Nebo takovým srdcím zjevuje se Bůh; jakž to na onen čas Eliášovi, proroku

Páně, u figuře ukázáno, jemuž se ne v země třesení, ani v bouřce větru, ani v ohni plápolajícím, ale v tichém větříčku ozval Hospodin a s ním mluvil (3. Král. 19.). Protož snažuj se, člověče! pokojné srdce míti, aby ničeho v světě příliš nemiloval, ničemu se příliš neradoval, nad ničím příliš se nermoutil, na nic zlobivě se nehněval etc.; tak k tobě vejde tajná Boží moudrost a učiní tě dokonalého.

Třetí, místo přípravy potřebí jest, abychom poznali, že taková dokonalost ne lidskou snažností se dosahuje, než pouhý dar Boží jest. Nebo on dí: Slituji se, nad kýmž se slituji, a milostiv budu, komuž mi se dobře viděti bude (Řím. 9, 15). Myť z přirození nejsme způsobilí než k odstupování srdcem od Boha a věčných věcí. Protož takovou svou nebezpečnou mdlobu poznávajíc, povinni jsme jako mdlé dítky v pokoře a sprostnosti před něj předstupovati, důvěrně žádající, aby lítostivé své oči k nám obrátil a drobtů, kteříž z stolu nevýmluvného milosrdenství jeho padají, nám příti a nám jimi se v srdcích našich krmiti dáti ráčil. Kdož tak činí a s mdlobou svou jemu k nohám padá, při tom on jistě spasitelné své dílo koná a v mdlobě lidské, na odivu d'áblu, Božskou svou moc dokonává, jakž se, mluvě s svatým Pavlem, vysvětlil (2. Kor. 12.).

KAPITOLA III.

O milování Pána Boha, odkud se v srdcích zaněcuje.

Dvěma se praménky milování Pána Boha do našich srdcí pouští. Jedním skrze poznání divné Božské dokonalosti, kterouž on sám v sobě má. Druhým skrze rozjímání přeštedré dobroty a lásky, kteráž z něho na nás vyplývá.

Co se prvního tkne, povaha srdce našeho jest, že se láskou ke všechněm těm věcem, kteréž samy v sobě pěkné a libé jsou; kloní, buďte ony duchovní neb tělesné. Proč sobě Eva zapověděné ovoce zachutnala? proto že bylo na pohledění libé. Proč Jákob více Ráchel miloval než Liu? proto že v očích jeho pěknější byla. Proč Šalomoun za moudrost žádal, a ne za bohatství aneb dlouhověkost? proto že ji za věc zvláštní a ušlechtilější držel. A tak summou, co zvláštnějšího a krásnějšího, to srdci našemu milejší. Mysl tedy pobožného a vyvoleného člověka, když Boha a jeho nestvořenou bytnost rozjímá, vyrozumívá, že tam jest nezpytatelná jakási čistota, krása, ušlechtilost, sláva i radost, čemuž podobného v světě nic nenachází. Protož mu se srdce hned tam obrací, a jiné tyto věci, jakož špatnější, za hřbet stavěje, tu v Bohu skrytou krásu sobě chutnati a po ní dychtiti začíná.

Ale mnohemť se více láska Boží v srdci našem rozněcuje, když soudíme, že Bůh jest studnice plná milosrdenství. Ne nějaká však sama v sobě uzavíraná, ale k nám otevřená a z sebe na nás (ach, nad naši hodnost) plnost lásky vydávající; jak z skutků stvoření, opatrování, vyvolení, vykoupení a posvěcení patrně jest

Nebo jaká to štědrost, že, když jsme ničímž byli a měli na věky věků ničímž býti, on vlastní své bytnosti nám udělil, abychom, jakož on v pravdě jest, tak i my také byli tvorem jeho; a to jakým tvorem? Ne mrtvým, bezdušným, ne nerozumným, hovadím, ale ku podobenství svému sformoval nás, stkvoucím, ušlechtilým, rozumným, nesmrtdelným tvorem učinil nás. Ó hodentť jest jistě milování!

Čeho pak hoden pro své ustavičné nás chování a opatrování? V něm živi jsme, hýbeme se i v bytu trváme. On zdržuje dýchání naše, on řídí kroky naše, on životu pokrm, on tělu oděv dává; on vodí nás v mladosti, on zdržuje v starosti, on nás na svých rukou nosí, on nás od pádu a nohy naše od poklesnutí ostříhá; on nás posiluje ve mdlobě, on v nemoci léčí; on nám milosti své udílí a dobrá myšlení vnuká; on, když my spíme, za nás bdí, on, když přichází nebezpečství, zastírá. Summou, on jest nám všecko v celém našem na světě zůstávání. Kdož by ho pak nemiloval?

A co o vyvolení k věčnému spasení říci máme? Poněvadž prvé, než jsme byli, již se o nás staral plný lásky Otec, jak by nám věčně dobře býti mohlo. Tuť jistě pobožná duše s svatým Pavlem zvolati musí: Ó hlubokosti bohatství moudrosti i umění Božího (Řím. 11.) A neb, jakž se zpívá: Ó předivná, nezasloužilá milosti!

K doplnění pak milosrdenství svého i toto učinil, že, když jsme my skrze hřích hanebně se od něho odvrátili, a neproměnitelná spravedlnost jeho vyhledávala, aby hříšník na věky setřín byl, on k spokojení té své neproměnitelné spravedlnost: a pravdomluvnosti vlastního Syna svého rád na smrt ohavnou a v zlořečenství vydal, jen aby nám spomoženo bylo, a my k věčné slávě, kteréž nyní ani nerozumíme, zase právo míti mohli. Který jazyk to vymluví? Který rozum to vystihne, jak užasnutí hodné jest toto milosrdenství Boží? V tomť jest zjevena láska Boží k nám, dí svatý Jan, že Syna svého, toho jednorozeného, poslal Bůh na svět, abychom živi byli skrze něho. V tomť jest láska, ne že bychom my Boha milovali, ale že on prvé miloval nás a dal Syna svého, aby byl obět slitování za hříchy naše (1 Jan 4).

Naposledy k plnému nás o lásce své ujištění dává nám Ducha svého svatého, jenž jest základ a neb závdavek spasení, a tím nás s sebou sám pojí, vnukáními jeho svatými řídí a k spasení věčnému (kteréž bychom my nedbálností svou tisíckrát zmrhali) mocí svou Božskou ostříhá (1 Pet. 1.).

Toto všechno když vyvolená duše pobožně rozjímá, nemůže než náramnou radostí slzeti a s Davidem svatým zvolati: Ach, čímž se odplatím Hospodinu za všechna dobrodiní jeho mně učiněná? (Žalm 116). A vyhledávajíc, čím by se odplatila, nic nenachází, kromě že poznává, že věčného milování jest hoden ten, kterýž nás až na věčnost zamiloval. Protož k němu se s týmž Davidem obraceje říká: Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, hrade můj a vysvoboditeli můj, v němž naději skládám, štíte můj, rohu spasení mého, mé útočiště (Žal. 18).

KAPITOLA IV.

Jak vroucí láska k Bohu býti a čím se pronášeti musí.

Jak pak silné to milování Boha býti musí, sám to Pán Bůh v příkázání svém oznámil řka: Milovati budeš, člověče! Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vsí duše, myslí, moci i síly své.

Kdež toto dvě pověděl Pán Bůh:

Jedno, že chce nade všecko milován býti; jak mnoho člověk moci a síly má, všecko aby k milování jeho vynakládal, tak jmenovitě, aby hned lnulo srdce jeho k Bohu, kdy koli na něj rozpomenouti se udá, ovšem pak, když o něm a dobrodiních jeho přemyšluje.

Za tím chce Pán Bůh milováním tím nejvyšším sám toliko milován býti, aby člověk žádného většího v žádné věci kochání neměl jako v něm. Nebo dí: z celého srdce. Nechce tedy, aby půl srdce jemu dáváno bylo a půl světu zanecháno, ale celé chce. Neboť jest hřích, archu Hospodinovu vedlé Dágonu stavěti, to jest, milosti světa vedlé lásky Boží místo dávatí. A v chrámě, kterýž sobě by] Bůh vzdělati poručil, nedal žádných obrazů stavěti kromě dvou cherubínů, ukázati chtěje, že které srdce chrámem jeho býti má, tu on sám místo míti musí, kromě že také andělům svatým a nebeským věcem, abychom je v srdci měli, místa přeje.

Nezapověděl sic Pán Bůh i jiných věcí milovati, kteréž nám v světě potřebné a pohodlné jsou, ale zapověděl je tím velikým milováním milovati; tomu jmenovitě chtěje, s jakýmikoli věcmi v světě my zacházíme, milost však a žádost k Bohu všudy aby předčila, Bůh aby nejlepší útěcha naše byl, nejdražší poklad, naše nejmilejší dědictví. Pakli i stvořené věci milujeme, život, zdraví, poctivost, statek, jídlo, pití, přátely, rodiče, dítky, manželé sebe vespolek a cokoli jiného, tedy aby to jen v Bohu a pro Boha a do Boží vůle bylo; sic mělo-li by to bez Boha býti a přes Boží vůli, od Boha odvoditi, tak že by člověk v Boží lásce překážku měl, tedy aby všecko to mile opustiti hotov byl. Toť jest Boha nade vše, ze vsí duše, moci a síly své milovati.

A kdo tak Boha miluje, ten předně všech hříchů nenávidí a hledí, kterak by se Hospodinu líbil a jemu sloužiti v každou hodinu (M. 10). Aniž se čeho více bojí, jako aby v něčem neurazil Pána Boha svého. Protož šetrně při všem postupuje a v skutcích, slovích i myšleních sám na sebe pozor dává, aby nic pohoršlivě nepromluvil ani nepomyslí věda, že oči a uši Boží tu jsou. Pakli se mu co udá z přehlédnutí neb nedopatření učiniti, nad tím se kormoutí, sám sebe uviňuje, v srdci svém se stydí a pokoje sobě nedá, dokudž se o to pokornými modlitbami se Pánem Bohem dostatečně neumluví. Ó blahoslavená duše, kteráž tak činí!

Druhé, kdož Boha nade všecko miluje, tomu věci časné ne tak příliš hrubě voní. Užívá jich sic, jakožto bez nichž na světě býti nelze, ale mysl jeho v nich se nevkořeňuje, proto že jinou tajnou vnađu cítí, budoucí věčné věci, radost, utěšení a slávu skrytou v Bohu, kamž se mu mysl pne a vznáší.

Třetí, ani sám sobě člověk takový není příliš stkvostný a vzácný, nýbrž se před Pánem Bohem co nejnižěji opomítá a za nic klade. Jako Abraham, kterýž se prachem a popelem, se Pánem mluvě, nazýval. Před lidmi také nízce, tiše a pokorně sobě vede. Aniž takový vyhledává pečlivě, jak a v čem by tělu povoloval, než co k zachování stačuje, toho jemu toliko podává, jinak hotov jsa i hladem i nahotou i mečem i ohněm je zkaziti dáti, jestliže by sláva Boží toho vyhledávala. Ó šťastné takové těla opatrování!

Čtvrté, pravé a plné Boha milování žádnými se časy a proměnami nemění a přítrže neběře. Dává-li Pán Bůh věci utěšené, kochá se v nich člověk takový jako v Božích dařích a chválí Pána Boha. Odjímá-li je zase, říká s Jobem: Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jméno jeho buď pochváleno. Dopouští-li kázeň svou, byť i trpká byla, říká s Davidem: Prut tvůj a hůl tvá, Bože, tyť mne potěšují, bij, tresci, švihej, jen milosti neodjímej. Nýbrž i když se zůřivě k nim stavěti začíná, předce se ho srdcem nespouští, ale s Jobem říkají: Byť mne pak i zabil Hospodin, a což bych nedoufal v něj? Vysvobozuje-li zase, říkají: Miluji Hospodina, že vysvobodil duši mou od smrti

(Žalm 116). Summou, dělej s nimi Pán Bůh co dělej, předce mu oni do rukou lezou, lásky se od něho nadějí a láskou jemu odměňují.

Páté a poslední znamení milování Boha jest, že takoví i bližní své všecky milují, to jest, všechněm lidem dobrého přejí a žádnému nic zlého nepřejí. O kterémž bližních milování šířeji pomyslití sluší.

KAPITOLA V.

Jak se milování Boha i na bližní rozplývati musí.

Bůh zajisté, zavázav nás k věčnému sebe milování a věda mezi tím, že my snažnostmi svými nic jemu napomoci ani lásky skutkem dokázati nemůžeme (jakž se David svatý zná v Žal. 16, 2.), vystavil nám na místě svém bližního našeho a cele se v tom vysvětlil, co se někomu z nejmenších jeho činí, že se jemu činí, a že na milování Boha a bližního všecken zákon záleží i proroci. A protož my každého bližního svého jakožto obraz Boží uctivě milovati a vážně, ne jinak, než jako by Bůh v něm byl (jakož jest), k němu a před ním sobě počínati máme, společného pokoje a vzdělání vždycky šetříce. Sic jinák láska, kterouž se k Bohu míti pravíme, ničímž bude, daremná toliko chloubka a domnění, jak svatý Jan dí: Řekl-li by kdo, miluji Boha, a bratra svého nenáviděl by, lhář jest; nebo kdo nemiluje bratra svého, kteréhož vidí, Boha, kteréhož neviděl, kterak může milovati? Bohať nikdy žádný nespatriil; ale milujeme-liť jedni druhé, Bůh v nás přebývá, a láska jeho dokonalá jest v nás (1. Jan 4).

Jisté tedy znamení vroucí lásky k Bohu jest láska k bližnímu. Oheň zajisté má tu povahu, že horkost svou nejpředněji sic zhůru žene, ano i silněji nad sebou pálí; a však zahřívá i po stranách, sic by nebyl oheň; tak láska, v kterém srdci právě hoří, nejpředněji sic zhůru k Bohu plápolá, ale však i okolo sebe bližních vroucně dosahuje, sic jinak není láska.

Již pak věděti potřebí, jak se vlastně k bližnímu chovati má ten, kdož Boha svého upřímně miluje; jmenovitě, že k němu náklonnosti dokazovati musí 1. myslí, 2. skutky.

Myslí tak, aby žádnému bližnímu svému ničeho zlého nepřál a nežádal, tak jakž sobě nežádá a nepřeje; než naproti tomu, jak sobě dobrého na těle i na duši vinšuje, tak i každému z bližních aby vinšoval. A když Pán Bůh bližní požehnáním svým poděluje a něčím potěšeným daří, aby se z toho zároveň těšil a radoval, jako by

se jemu samému to dálo. Když pak bližního zármutkem navštívuje Pán Bůh a naň neštěstí dopouští, aby v svém srdci téhož čitedlnost měl a spolu s ním se rmoutil. Toť jest, což Duch svatý dí: Radujte se s radujícími a plačte s plačícími. It.: Láskou bratrskou jedni k druhým nakloněni jsouce (Řím. 12.).

Skutkem pak lásky k bližnímu dokazujeme konáním při něm 1. spravedlnosti, 2. milosrdenství.

Spravedlnosti, když nic na újmu bližnímu nečiníme, na újmu, pravím, buď života a zdraví, buď statku a jmění, buď poctivosti a dobrého jména, a nebo také na újmu společného pokoje. A v tomť se přikázání Boží ostříhají, nepokradeš, nesesmílníš, nepromluvíš křivého svědectví, cti otce i matku svou etc. Láskou tedy Boží naplněný člověk hledí, aby bližnímu na životu a zdraví škozeno nebylo; neokrádá žádného, ani zjevně ani tajně, nezadržuje nic povinného žádnému, má fortele i zlé obmysly i všelikou neupřímnost v nenávisti; ušetřuje také bližního na cti, na něj nesočí, o něm neklevetuje, u jiných ho v podezření a ošklivost neuvodí, než zanechává každého býti, čímž jest. Pakli by kdy o bližním mluvití potřebí, mluví pravdu toliko, sprostně a upřímně. Komu náleží čest, tomu ji dává a nezadržuje slovem ani skutkem. Summou, spravedlnosti a náležitosti při všem všudy šetří, nejenom pro společný zevnitřní pokoj, ale více pro svědomí a vnitřní svůj pokoj, jehož by sobě, bera něco na svědomí své, nerad zmrhal. Blahoslavený člověk, kdož tak činí!

Blahoslavenější pak ještě, kdož skutky milosrdenství koná, jenž v smířlivosti a účinnosti záleží. Smířlivost v tom jest, když nás bližní urazí, abychom snadní byli k odpuštění. Účinnost v tom jest, když nás bližní potřebuje, abychom k sloužení a pomáhání ochotni byli, buď skutkem neb jináče.

O mírnosti k bližním učí nás Bůh, abychom nebyli přísní vyhledavatelé a ovšem mstitelé křivd svých, ale abychom pro pokoj, co se jen snášeti může, snášeli; zvláště když by se bližní upamatoval, a výstupek svůj a proti nám přečinění poznaje, za odpuštění prosil, povinni jsme všecko prominouti, laskavě se ohlásiti a vinu

dopuštěnou v zapomenutí dáti, byť to pak i často a třebaš sedmdesátekrát sedmkrát za den bylo (Mat. 18, 22). Nebo psáno jest: Slunce nezapadej na hněvivost vaši (Ef. 4,). Nýbrž byť se bližní i upamatovati a nám škoditi, utrhati, neb jiným způsobem protimyslnost činiti, byť i z úmysla bylo, přestati nechtěl, protoť my se předce v hněv, nenávist a zlobivost proti němu vydávati nemáme. Nebo jest psáno: Mně pomsta, já odplatím, praví Pán (Řím. 12,); a že jest jiný, kterýž vidí a soudí (Jan. 8,). To rozvažující pobožná a Boha milující duše nedá se ani těm největším křivdám z tichosti a trpělivosti vyraziti, ale lásky a pokoje toho Božího pevně se drží a formuje se k svému milému Spasiteli, kterýž, když mu zlořečili, nezlořečil zase, trpěv nehrozil, ale poroučel křivdy tomu, jenž spravedlivě soudí (1. Petr. 2,); nýbrž nepřátelům svým dobře činil, za ty, kteříž ho křižovali, se modlil. Otec nebeský sám takověž trpělivosti a dobroty příkladem jest, kterýž slunci svému na zlé i dobré svítiti a dešti svému na spravedlivé i na nespravedlivé přseti velí. Tak také i pobožný, dokonalosti následující člověk činí, že zlým i dobrým, i svým vlastním nepřátelům předce přeje. A toť jest velmi patrný důvod dokonalosti křesťanské, při kom se taková snášelivost i dobrota vidí, aneb kdo ji při sobě cítí. Nebo duch Kristů, jenž jest duch pokoje a tichosti, jistotně v něm přebývá.

Druhý skutek milosrdenství jest k bližnímu v jeho nouzi a potřebě účinnost a zdílnost. Čímž se nejen udílení žebráku kusu chleba aneb penízka rozumí, ale všechněm bližním i ve všelijakých potřebách skutečné sloužení almužna jest: buď že kdo naší rady potřebuje, neb našeho potěšení, neb naší pomoci, neb naší štědrosti, abychom ho neopouštěli, než co našeho možného jest, rádi od sebe činili. Ku příkladu: Vidíme-li bližního škodlivě hloupého, povinni jsme ho poučiti; vidíme-li bloudícího, na cestu napravit; vidíme-li zarmouceného, potěšiti; vidíme-li svémyslného, napomenouti; vidíme-li hlad trpícího, kusem chleba se zděliti; vidíme-li žízňícího a pomoci sobě nemohoucího, napojiti; vidíme-li nahého aneb bídne oděného, přiodíti. Vidíme-li nemocného, navštíviti, potěšiti a něco, umíme-li, poraditi a posloužiti. Vidíme-li také koho bezprávě trpěti, buď násilím neb lstí, povinni jsme o bližního se ujíti a jeho zastati. Summou, čím kdo bližnímu svému prospěti může, když toho

potřebu vidí, tím jemu s vynaložením práce, statku, nýbrž zdraví a života svého sloužiti jest povinen; jakž Písmo dí, že Syn Boží duši svou za nás položil, a že i my za bratří duše klásti máme (1. Jan 3), ovšem tedy jiné věci. Nebo týž (apoštol svatý Jan) dí: Měl-li by kdo statek světa tohoto a viděl by bratra svého (t. bližního kohokoli), an nouzi trpí, a zavřel by střeva svá před ním, kterak láska Boží přebývá v něm? A toť jest to dokonalé Boha milování i s ovocem svým, jež jest celá a skutečná k bližním láska.

KAPITOLA VI.

O povolném se Bohu, k přijímání od něho na světě čehokoli poddáváníí.

Z takového Boha zamilování jde se na druhý dokonalosti stupeň: jmenovitě, že se člověk takový všecken Bohu oddá a na ruce položí, aby s ním podlé svobodné své vůle nakládal zacházel, jak chce. A když podlé příčin prozřetedlnosti své Božské nejednostejně s ním zachází, jednák libé věci pouštěje, jednák odporné dopouštěje, jednák těše, jednák děse, jednák švihaje, jednák objímaje, on všecko z otcovské jeho ruky dobromyslně přijímá, s Jobem vždycky říkáje: Bud' jméno Páně pochváleno a s sv. Pavlem: Nicť mne, ani smrt ani život, ani přítomné věci ani budoucí, neodloučí od lásky Boží (Řím. 8.). Ó blažená duše, kteráž na ten stupeň dokonalosti přijde. Nebo zdaž kdo kdy zahanben byl, kdož v Pána doufal? (Sir. 2, 11).

Uměníť jest nad všecko umění, sebe sobě samému z moci vziti a Bohu se dáti, moudrost, pravím, nad moudrosti. Nebo co kdo Bohu v opatrování oddá a poroučí, toť jest dobře opatřeno. Jistotně on tisíckrát to lépe zachovati a ku potěšení dochovati umí, nežli na to jednou z lidí neb andělů někdo pomysliti může.

Jsou pak dvě částky umění tohoto.

Jedna, věci libé uměti z rukou Božích přijímati a jich tak užívati, aby mysl spolu i s tělem mezi nimi nezbujněla. Kdež pobožný člověk souditi má, že by sic bez těch pohodlných, libých věcí duše naše dobře státi mohla k spasení, než Bůh z štědrosti své že je nám tak přidává, aby se nám služba jeho tím vždy osladčovala. Nebo jakož dětem rodičové nejpřednější sic věc chovají k dědictví, a však, pokud dětinský rozum při nich trvá, i titěrek jim, dřevěných koňů, panen, ořechů, perník etc. přejí, aby časem kratochvíle s tím užili, tak Pán Bůh veliké, věčné, nevídané a neslýchané věci nám stroje, mezi tím však, pokud na světě v dětinské postavě jsme, zdejších těch pohodlí, jídla, pití, oděvu, peněz, pokoje a bezpečnosti, obývání s

milými přátely etc. také nám nezávidí, nýbrž časem jich, když se mu vidí, a on potřebu zná, dosti poskytl. Než pamatovati sluší, že to není chléb synů, než chléb čelední, kterýž i těm dává, jichž na věky spasiti nemíní; chléb pak synů že jest vnitřní pokoj a radost v duchu. Protož oněch zevnitřních věcí zevnitřně toliko podlé přítomné potřeby do vůle Boží užívati náleží, srdce pak k nim nikdá přikládati nesluší.

Mezi tím mysliti dobré jest na snadnou těch věcí proměnu, a co zatím přijíti může; jmenovitě v čas hojnosti mysliti na hlad, v čas bohatství na chudobu, v čas pokoje na nepokoj, v čas bezpečnosti na utíkání, v čas přebývání s přátely na rozloučení a sirobu, kteráž se přihoditi může a přihází. Tak mysl v mírnosti a střednosti zachována a k dalším smutným příhodám, měly-li by přijíti (jakž na světě nic jistšího), nastrojená bude; ovšem pak pamatovati má pobožný člověk, aby potěšených věcí požívaje, Pána Boha vždycky chválil a z lásky jemu děkoval.

Ale jakož na moři není zvláštní umění, tehdaž lodí zpravovati, když jasno a ticho, ale tehdaž, když strhnou se větrové bouři strašlivou působí a lodí od násilí vln sem tam se zmítá, tak podobně ne to jest největší umění, v čas štěstí se Pánem Bohem býti spokojenu, v něm se těšiti a jej chváliti (nebo to že snadné jest, d'ábel před Bohem vyznal (Job 1), ale v čas zármutku a pokušení, v čas těžkosti a bolesti Bohu se podkloňovati a v něm stálé kochání míti, to jest umění nad všecka umění a nevyhnutelně potřebné pobožným. Není zajisté žádný z vyvolených, jehož by do školy kříže neposílal časem P. Bůh, proto že kohož miluje, toho tresce, a švihá každého, kteréhož za syna přijímá (Žid. 12,).

Kdyby tedy člověk Pánu Bohu, ať se tak dí, podlézati a povolně, čiň co čiň, od něho přijímati neuměl, jistě by na zmatky přišel, jakž mnozí přicházejí. Ale dokonalí u víře a milování Boha pamatují na to, že Bůh jest Bohem, jemuž volné jest činiti, co chce, a že z jeho ruky všecko pochází, což nás potkává; a že bez toho život tento není než poutnictví, veď se jim tu jak veď, však to že věčně státi nebude; a že hřichové naši toho zasluhují, aby nás metličkami svými

navštěvoval Pán Bůh; a že víra naše skrze trpělivost a pokoru prubování potřebuje; a že také Pán náš a hlava Ježíš Kristus skrze přetěsnou bránu utrpení svých do království svého protisknouti se musil, a podlé toho nám, oudům jeho, že nelze, než také tak za ním se tisknouti; a že naposledy milujícím Boha všecko na dobré vyjítí musí, poněvadž písma jsou plná milostných slibů, že žádný v Boha doufající nad možnost svou pokušeními obtěžován býti nemá, nýbrž u prostřed zármutku potěšením dařen a šťastně při Bohu zachován.

To jsou potěšená přemyšlování, kterýmiž se ve všelijakých těžkostech Boha milující srdce občerstvuje a k podnikání kříže udatné činí. Ač pak rozliční jsou zármutkové, kteréž P. Bůh na své zkládá, mohou se však ve čtvero pojítí. Nebo jsou: nemoci; pozbytí statků a ochuzení; potracení milých přátel a osiření; protivenství od nepřátel pravdy, jako jsou nebezpečství, utíkání, vypovědění neb vyhnaní, cti zbavení, vězení, smrt; o kteréž každé věci obzvláště posouditi sluší.

KAPITOLA VII.

O pokorném nemoci snášení.

Pravdať jest, nemoci bez bolesti, trápení a teskností nebývají; ale člověk pobožný soudě to, že jednou stalé Boží vyrčení, prach jsi a v prach se obrátíš, neproměnitelné zůstati musí, též že rozbořením tohoto zemského stánku Bůh příbytek věčný vzdělati strojí (2. Kor. 5, 1.), nechává Pána Boha, aby dělal, jak chce, stavěl, bořil a zase stavěl dlé libosti. Též rozjímaje pobožný člověk, že užitečné nám jest, ruku Boží časem na sobě cítiti, aby trpělivost naše zkušována byla, a že cokoli Pán Bůh při vyvolených svých koná, s jistým uvážením a pro jisté příčiny koná, nabývá potěšení u prostřed bídy své, tělo i duši svou v mocnou Boží ruku odevzdává. A když tak daleko přijde člověk, tedy, ač tělo jest mdlé, duch však silen bývá, a lépe jest tak člověku, nežli kdyby zdráv jsa, v rozmařilosti a bujnosti těla postaven byl.

KAPITOLA VIII.

O dobrovolném chudoby podstupování.

Pozbytí statku, buď že od samého Boha skrze oheň a povodeň, aneb z Božího dopuštění od lidí skrze okradení a obloupení přichází, dvoje bývá.

Někdy odejme Pán Bůh z zámožnosti naší částku nějakou a částky nechá, tak že ještě máme nač živi býti. A v té příhodě pobožný člověk dostatečné příčiny k kormoucení se nemá, nýbrž má příčinu, aby Pánu Bohu za zachování ostatku děkoval a rád byl, že hojnosti a zbytku, kterýž by snad jemu byl škoditi mohl, zbaven jest. Nad to má pamatovati, že všickni všeho světa statkové a nábytkové Boží jsou, a on jich půjčuje, komu chce, a bere zase, komu chce; a to že na jeho dobré líbeznosti záleží. Jakož pak obyčejně, když pobožní na jeho výstrahu (Žalm 62, 11.) zapomínajíce, srdce k statku přikládati a v svém jmění se sobě zalibovati počínají (poněvadž by to začátkem zlého býti mohlo), je odjímá. Pevně tedy tomu věřiti máme, že co se koli s námi i statečky našimi děje, všechno od nestižitedlné Božské prozřetedlnosti pochází, kterýž nám náš oddíl pěkně, prozřetedlně odkrojuje a před nás klade; co pak nadbývá, to ujímá, aby nám neškodilo. Ó oblíbení hodná moudrost Boží!

Někdy pak dopouští Pán Bůh, že někdo do konce o všechno přichází, a holé ruce jemu zůstávají. V jakéž příhodě dokonale milující Pána Boha duše sobě myslí, že on spravedlivý Bůh jest a toho jistotně své zvláštní příčiny, bychom my jich pak neznali, míti musí, poněvadž on lépe, co by nám k dobrému bylo, ví a toho šetří, nežli my sami. A tak dověřujíc se jemu, že on tu jemu něco k spasení nápomocného obmýšlí, dává jemu čest a s Jobem (kterémuž všecken statek a všecky dítky jednoho dne a brzy potom všechno zdraví odjato) říká: Hospodin dal, Hospodin vzal, jméno jeho buď pochváleno. Takovou udatnou mysl měl také svatý Pavel, kterýž řekl (Fil. 4): Já umím hojnost míti i nouzi trpěti, nasyčen býti i lačněti; všechno mohu v tom, kterýž mne posiluje, Kristus. Rozvažuje sobě i to, že sám Kristus na světě byv neměl, kde by hlavu sklonil, a

vypravuje osmero blahoslavenství, chudé hned napřed postavil, chudé totiž v sobě a bohaté v Bohu. Odkudž sobě rozjímá, že ochuzení to jeho zevnitřní na spasení jeho nic mu neuškodí, nýbrž napomůže. Strany pak těla věří tomu, že Pán Bůh stejně tak mocný jest a zůstává k chování jeho jak prvé, a když jemu zanechal života, žeť mu přidá pokrm a tělu oděv, poněvadž řekl: Nikoli nenechám tě, aniž tě opustím (Žid. 13). Těší se takový pobožný člověk, že, ač mu statek odešel, Bůh však, kterýž statky rozdává, a kterýž ptáky nebeské krmí a kvítí polní odívá a kterýž proroka skrze krkavce krmiti dal a též jej bez pokrmu čtyřidceti dní zdržoval, a kterýž vdově v kbelci mouky přispořil, aby jí neubývalo, a kterýž pěti chleby pět tisíc lidu nakrmil, ten že neodešel, ale při něm zůstává. Připomíná sobě i to, že ne v rozhojnění statku život něčí záleží (jakž Kristus Pán dí, Luk. 12), a že ne chléb a víno, ovšem ne peníze člověka zdržují, ale slovo jeho, totiž požehnání, vycházející z úst jeho.

Ty všechny věci když u sebe nábožně rozjímá milující Boha duše, přichází k upokojení a užívá při svém kusu chleba a truňku vody více dobré mysli, než svět při velikém svém zboží, a Boží požehnání jí neopouští.

KAPITOLA IX.

O trpělivém potracení milých přátel a siroby snášení.

Nejdražší na světě klenot že jest věrný přítel, i pohané říkali, i Sirach tvrdí, i sám skutek ukazuje; zvláště pak manželé sebe upřímně milující, kteříž jedno srdce ve dvou tělích nosí. A protož stráta milého přítele jest nad jiné stráty těžší, a když manžel jeden od druhého skrze smrt odtržen bývá, tak to bývá, jako by srdce na dvě roztrženo bylo. Zámutek takový smrti se rovná, nýbrž často nad smrt nesnesitelnější bývá. A zvláště ještě, když malé a neodchované dítětky před rukama jsou, na něž kdykoli pozůstávající z manželů pobožných pohlédne, srdce se mu žalostí zalévá. Ale což činiti? I tuť se vůle člověka vůli Boží podkloňovati musí; poněvadž on nechce než sám všemi věcmi vládnouti; kdo uložení jeho odolá? K tomu chce sám nade všechno milován býti, a vedlé toho věci ty, kteréž nám někdy nad příliš milé jsou, a víc, než sluší, na nich zakládáme, bere přeč a klade v stranu, abychom se museli láskou a důvěrností k němu samému navrátiti. Duše tedy, osvícená, když i v té věci Pán Bůh soudy své koná a ji zarmucuje, ránu a bolest svou jako z ruky Boží přijímá má trpělivě a ji sobě tím polehčovati, že ač milý a věrný přítel odešel, Bůh však, nejvěrnější a nejplatnější přítel (jehož také raději míti jest povinna než všechny lidi), že živ zůstává.

Ale aby taková z osiření pocházející žalost přílišná nebyla (zvláště když by nenadále přišla), časně se k ní strojiti sluší. A to dvojím způsobem:

Jedno, mysliti na to často, že se ta příhoda státi může, poněvadž v světě nic obvyčejnějšího není, jako aby jedni od druhých mřeli. Kdo tedy milého přítele má, věřiti musí, že jej má sobě od Boha propůjčeného, jenž ho zase povolati může, kdy chce, a vůle jeho (jenž jest vždycky svatá a spravedlivá) státi se musí.

Potom, potřebí s milým přítelem takové přátelství učiniti, kteréhož by ani smrt zrušiti nemohla, jmenovitě přátelství duchovní, kteréž více v spojení srdcí v Bohu nežli těla záleží. Tím zajisté způsobem smrt ne tak bude boleti, poněvadž svazek přátelství nepřerušný zůstane, a přítel příteli neodejde, než toliko ho tam, kdež se zase spatří a v plnějším milování na věky věků s sebou budou, předejde. Toť jest, což Duch svatý poroučí, aby se křesťané příčinou těch, kteříž zesnuli, nermoutili jako pohané, kteříž naděje nemají (1. Tes. 4.).

Takovými myšlenkami máme se v čas zachystávati, a bude nám snáze žalost a bolest pro smrt milých našich přemáhati, když srdce naše v Bohu nejpřednějšího svého pokoje a odpočinutí hledati a požívati bude.

KAPITOLA X.

O udatném a veselém protivenství podnikání.

K tomu pak Božímu nás na světě nemocmi, chudobou a sirobou podlé příčin navštěvování přistupuje toto horší téměř, že kdož jsme z počtu věřících, musíme od ďábla a zlých lidí velikou nenávisť, posměchy, úklady, vypovídání, vyhánění, vězení, cti odjímání a co podobného snášeti, často se i v loupež zubům jejich a na ohavnou smrt dostávající. Ale kdož v tom pravého osvícení a potěšení žádá, ten přede všemi věcmi tuto předivnou a neomylnou reguli v paměti míti musí, že cesta k nebi vedoucí úzká a brána těsná vyměřená jest a taková zůstati musí, a že to jednou stále, neproměnitelné, přemoudré Baží uložení a nařízení jest, aby se skrze mnohá ssouzení do království jeho vcházelo.

Což tedy proti tomu činiti? Jak sobě jinou k dokonalosti cestu, nežli ji Pán Bůh zřídil, začítí? Zřetelně nám, výslovně a beze všeho okolkování pověděl Kristus Pán: Kdo za ním jíti chce, aby vzal na sebe kříž (Mar. 8, 34.); a že služebník nemusí býti šťastnější nad Pána svého (Jan. 15.). A protože, kdo za Kristem do nebe chceme, musíme rezolucí vzítí na odpornosti nedbati, nýbrž je udatně, příd' co příd', podnikati. Nebo to jest naše věřících, heslo, to barva nebeského dvoru, slzy a krev pro čest Pána svého vylévati a bíliti roucha svá ve krvi Beránkově (Zjev. 19.). Protož dí: Blahoslaveni, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost; radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích (Mat. 5.).

Mezi tím k čemu jest, nepřátel těch, byť oni jakkoli rozlíceni byli, příliš se báti? Strachu jejich nebojte se, dí svatý Petr, ani se kormuťte, ale Pána Boha posvěcujte v srdcích svých (1. Petr. 3.). Ale jakž se nebáti, dí tělo, strachu jejich? Oni jsou zůřiví, a co sobě v mysl vezmou, mocně všecko konající? Na to Kristus odpovídá: Nebojte se těch, kteříž mordují tělo a dále nemají, co by učinili (Luk. 12.).

Mordují pak tělo, když jim Pán Bůh dopustí; když nedopustí, nemohou zamordovati. Nebo on má i vrahce v počtu (nerci-li

vyvolené své), aby mu bez vůle jeho žádný nezahlavil. Nebojte se tedy, dí Kristus, mnohých vrabců větší a lepší jste vy (Mat, 10). Ačkoli tedy ďábel a svět, pravda jest, svého nenechají a po nás proto, že jsme jim trn v očích, pásti nepřestanou; ale vždyť my máme potěšení, že Spasitel náš svět přemohl a nám doufati poručil, že i my v něm přemůžeme, a že on ve mdlobě naší svou sílu prokazovati chce. Nechť se tedy svět se všemi ďábly z pekla bouří, bez vůle však Boží na nás nic míti nemohou. Nebo se nám Bůh zavázal, že nás neopustí, ani nad možnost pokoušeti dopustí; a víme, že umí i skrze mořské hlubiny suchou nohou lid svůj provésti. Víme, že umí nepřátely, když Elizea jímati chtějí, slepotou, aby ho nepoznali, raniti. Víme, že umí, když Eliáše jímati chtějí, ohněm z nebe na ně házeti a je zžírati. Víme, že umí, když Krista neb jeho oudy jímati chtějí, nazpět k zemi porážeti. Víme, že Pavla umí z Damašku, by přes zeď v koši bylo, vyvésti. Víme, že Petra umí, zraze okovy, z žaláře vytrhnouti. Víme, že i u prostřed ohnivě peci titel své bez poškrvny zachovati umí. Summou, kde lidských prostředků nestačuje, že on na tisíce ještě prostředků má svých k zachování a vysvobození. Truc ďáblu a všechněm holomkům jeho, aby nám přes Boží vůli nětco učiniti mohli; truc, aby nás najíti mohli, když se u Boha skrýváme a k stínu jeho útočiště béřeme. Pročež se akklamávají zřejmě ti, jenž duši mou chtějí zkaziti, zpívá David v Žalmu 63.

K tomu vidí se to z příkladů zřetelně, že P. B. upřímným svým ctitelům takových odporností divně polehčuje a nésti pomáhá, tak že jim to ne nějak trpce, ale libě a sladce přichází; jakž o apoštolích napsáno, že zmrskáni byvše šli a radovali se, že hodni učinění jsou trpěti pro jméno Pána Ježíše (Skut. 5.). A tuť se plní, což v oné pobožné písni zpíváme: Míloť pro tě (Kriste) plakati, nadto se radovati (L. 7).

Nadto ví se jistotně, že protivenství taková vyvoleným Božím k veliké platnosti bývají, poněvadž skrze ně vira jejich a k Bohu trpělivost, nýbrž i láska, naděje, horlivost a všecky jiné ctnosti jako bruslem nějakým znamenitě zostřeny bývají, a spasení jejich (nad něž člověku křesťanu ani v nebi ani na zemi nic milejšího býti nemá)

velikou pomoc béře. Protož Písmo dí: Kdo není zkušěn, co umí? A příkladové toho tvrdí. Kde bychom takových svatých vroucích žalmů byli nabrali, kdyby David ve škole kříže nebyl cvičěn? Kde by církev křesťanská takových horlivých epištol, tak mocných k vzdělání pravdy řečí byla nabrala, kdyby svatý Pavel nepřátelům, falešným bratřím, až i samému ďáblu k trýznění nebyl podáván? Podnest by bez mnohých znamenitých knih a spisů bylo, a mnohé srdce bez nábožností zůstalo, kdyby zármutku a protivenství nebylo. Summou, co v církvi neb v nebi zvláštního býti má, to zde útrpnostmi musí vypulerováno býti. A protož blahoslavení, kteříž kázní Páně nepohrdají. Nebo ač kázeň přítomná nezdá se býti potěšená, než smutná, ale potomť rozkošné ovoce přináší těm, kteříž by pocvičení byli (Žid. 12.).

Nýbrž i v časných věcech mnohým protivenství prospěla, příkladové jsou. Že, kdo jmenovitě pro Krista vyhnání, vypovědění, opuštění přátel, odjetí statku, úřadu a poctivosti dobrovolně podstupovali, Pán Bůh jim maličké těch věcí opuštění hojným zase hned zde navrácením štědře vynahradil, tak že více bezpečnosti, svobody, statku, slávy a poctivosti než kdy před tím měli. Tak, hle, Pán Kristus své slovo plní: Kdo pro mne opustí dům, bratří, sestry, otce, matku, manželku, dítky, roli, vezme stokrát víc, hned v životě tomto, a v budoucím věku život věčný (Mark. 10.). Kdož by tedy k vůli tomu Pánu něčeho ozeleti se neliknoval, kterýž tak bohatě, časně i věčně, škody nahrazuje?

Naposledy, by pak i neměl člověk věřící z smrti aneb jiných těch neřestí vytržen býti, ale v nich zahynouti, což na tom? Drahát jest před obličejem Božím smrt svatých jeho (Žalm 116). A zdaž pak pro tento život v Krista doufáme? Však bychom nejbídnější byli ze všech lidí (1. Kor. 15.,). Jinde, ó jinde jest odplata naše, kterouž nám chová ten, kterýž nás před věky zamiloval, Bůh; k níž když povolává, buď smrtí prostou neb mučedlnickou, proč sobě neb jiným toho záviděti?

Nepřichází sic bez těžkosti a tesknosti smrt, vyhnání, vypovědění a jiná taková trápení snášeti, ale člověk v milování Boha ustavený z toho se vyrážeti a udatností viry všecko přemáhati musí. Obého jest na Davidovi příklad, kterýž vyhnán jsa a milostných služeb Božích,

k nimž jindy s zástupy plésajících do domu Božího chodíval, byv zbaven tesklil přežalostně, až duši vyléval, a slzy dnem i nocí místo pokrmu maje, úpěl a naříkal, že se Bůh nad ním zapomenul; a však probrav se, takto k sobě zase mluvil: Proč jsi smutná, duše má? Proč se tak kormoutíš ve mně? Posečkej na Boha, ještěť já vyznávati budu, že on byl spasením mým, Bůh můj (Žal. 42 a 48).

Podobně svatý Pavel do Jeruzaléma k útrpnostem se ubíraje, s pláčem s bratřími v Milétu se žehnaje, takto k nim mluvil: Aj, já nyní sevřín jsa duchem беру se do Jeruzaléma nevěda, co mi se v něm státi má, kromě že mi Duch svatý osvědčuje, že vězení a ssouzení mne očekávají. Já však na to nic nedbám, aniž jest mi tak drahá duše má, jen abych běh svůj s radostí vykonal. A když ho v Cesarei bratří prosili, aby do Jeruzaléma nechodil, řekl: I co činíte, plačíte a trápíte duši mou? Však já netoliko svázán býti, ale i umřítí hotov jsem pro jméno Pána Ježíše (Skut. 20. a 21).

21, 13].

Sám Kristus Pán, cítě nastávající utrpení svá, vzdychal a truchlil říkáje: Ach, jak jest těžko, dokud se nedokoná? A padaje na tvář před Otcem svým, prosil tužebně, jestli možné, aby ho kalich ten utrpení minul. A však sebrav se zase říkal: Ne jakž já chci, ale jakž ty chceš, Otče můj, staň se (Mat. 26, Luk. 22).

Pochválená budiž blahoslavená Trojice, Otec, Syn i Duch svatý, kterýž i jiným mučedníkům svým vítězství dává, mocí, silou a udatností z výsosti je k veselému protivenství pro jméno své podnikání daře, Amen.

Summa tedy druhé té částky dokonalosti křesťanské jest, Bohu z jeho řízení se nevytahovati, nýbrž jemu duši, tělo, zdraví, manželku, dítky, přátely, poctivost, statek, život i smrt a všecko v moc odevzdávati a jej nad sebou a všemi věcmi svými plnomocným vladařem učiniti, tak aby člověk, co se koli děje, že se řízením Božím dobře i svatě děje a na všecko dobré vyjítí musí, na to živ jsa i umíraje cele věřil. Blaze těm, jenž moci i síly (zpívá David v Žalmu 84) od tebe, Bože, v srdce nabyli, a přes údolí světa jdouce, po tvých

cestách s ochotností žízň, hladu, zhoubců, zlosti i všech bíd se odvažující etc.

KAPITOLA XI.

O ustavičném o Bohu přemyšlování.

Z plného Boha zamilování a jemu se se vším všudy oddání jde se na třetí dokonalosti stupeň, jenž slove ustavičné a libé s Bohem se obírání. Nebo kde jest poklad, tu jest srdce, dí Kristus Pán. Kdoť tedy své nejlepší dobré v Bohu zložené býti zná a jemu také své nejlepší poklady, duši, tělo, přátely v opatrování odevzdal, toho mysl, není možné, než že často z těla vybíhá a s těmi poklady a opatrovatelem jich Bohem rozkošně se obírá. A toť jest nejvyšší zde stupeň dokonalosti, se Pánem Bohem spojenu býti a jako již v Bohu přebývati. Což se dvojím způsobem děje: přemyšlováním o něm a rozmlouváním s ním.

Přemyšlujeme jako poněkud o nepřítomném; poněvadž ještě vzdálený zůstává zraku našemu, ještě se nevidíme tváří v tvář. Rozmlouváme pak jako s přítomným, proto že neviditedlně s námi jest. Oboje to vyvolené duši sladké.

O vzpomínání na Boha David dí: Představuji sobě Hospodina před obličej svůj vždycky, a z té příčiny rozveselilo se srdce mé, a zplésala sláva má (Žalm 16). On. hle, králem byv, těžké na sobě práce a ustavičná zaměstknání maje, na Boha však nezapomínal, nýbrž, jakž dí, jej sobě před oči stavěl vždycky, a tím že se rozveselilo srdce jeho. Kdo zajisté vždycky mysl při věcech zemských drží, má kvaltování hojně a potěšení málo, srdce plné roztržitosti a nepokoje, aniž duchovní radosti co zakusiti může. Dokonalý tedy člověk nejen sobě zvláštní chvílky k přemyšlování o Pánu Bohu a jeho dobrotě obírá, ale i při práci jakékoli od leckuds příčinu vezma, na něj zpomíná. Ku příkladu: Počíná-li co mluviti, srdce mu hned připomene; že tu Boží ucho poslouchá; pakli činiti, oko Boží že se dívá. Jí-li neb pije-li, rozpomíná se na budoucí v nebi rozkoše. Postí-li se, rozpomíná, že v nebi budeme jako andělé Boží, nepotřebující pokrmu a nápoje. Jest-li vesel s milými přátely, rozpomíná se na budoucí slavné nebeské tovaryšstvo. Vidí-li před

sebou věrnou svou manželku (nebo manželka svého manžela), již srdečně miluje, soudí z toho, jaká jest láska mezi nebeským ženichem a chotí jeho církvi. Pohlédne-li na své dítky milé, rozjímá, jak nebeský Otec na ty jest laskav, kteříž v bázni synovské před ním kráčejí.

Nejraději pak nábožný člověk o skutcích Spasitele svého (kteříž jsou spasení a potěšení našeho základ) přemýšlí, odevšad sobě opět přístup k tomu bera. Sedne-li k stolu, zpomíná, jak Spasitel dobrovolnou chudobu pro nás podstoupil, hlad i žízeň k vyplacení lakotnosti naší. Pije-li, rozpomíná se, jak Pán Ježíš krev svou vylil za nápoj světa. Jí-li, rozpomíná se, jak Spasitel octem a žlučí napájín. Když se spátí klade, klade sobě lůžko své za kříž Kristů, polštář za trnovou korunu. Svlékaje nebo oblékaje se myslí, jak posměšně Spasiteli oděv jedná zvláčin, jedná obláčin. A tak podobně z jiných věcí na jiné skutky jeho mysl přenáší. V čemž lépe jest pobožné duši se cvičiti, nežli to tu vypraviti. A tot jest vlastně s blahoslavenými oněmi panici následovati Beránka, kamž by koli šel (Zjev. 14.).

A toť může člověk k dokonalosti se nesoucí a chvátající vždycky činiti, poněvadž od Boha člověku srdce tak hbité jest dáno, že v jednom okamžení z nebe na zem a z země na nebe vznášeti se může. A jsou taková přemýšlování přenáramně potěšená, nábožnost a vnitřní radost rozněcující. Kdo tak ustavičně Pána Krista v paměti má, ten našel tu drahou perlu, za niž by rád všecko, co má, dáti chtěl (Mat. 13.). Kdo tak Pána Ježíše v srdci nosí, tomu se všecken svět s svou slávou a rozkošemi malý a špatný zdá, a zdá se sobě nad krále, knížata a pány světa bohatší býti, a jest v pravdě. Pobožný toho zkusiti může, jak cviče se stále v takových svatých přemýšlováních, srdce živé v Bohu bude, a jemu nebeské věci sladnou; a jak zase, když zanedbá meditací aneb přemýšlování svaté některý den, všecko při něm chladnouti a jemu se živého potěšení nedostávati bude.

Ó přesladký Spasiteli, Pane Ježíši Kriste, vzdělejš sobě v nás svaté příbytky, ať srdce naše vždycky s tebou a v tobě přebývá a o tvé

sladkosti, dobrotě a věrnosti rádo přemýšlí, dokavádž nepříjdeš, ó ty, jehož tváří v tvář spatřovati žádostivi jsme. Amen, Pane Ježíši!

KAPITOLA XII.

O ustavičných modlitbách; a jaká jsou znamení s Bohem se obírajících lidí.

A to jest jedna k obírání se s Bohem cesta skrze přemýšlování. Druhá jest skrze modlitby, jež jsou milá s milým Pánem Bohem rozmlouvání, jemu z lásky děkování a v lásku se poroučení. K jakýmž modlitbám nejen sobě jisté hodinky a chvíle zvolují milovníci Boží, aby podlé rady Kristovy v pokojíčku se uzavírajíc v skrytě se Otci modlili (Mat. 6.), buď s Davidem a Danielem třikrát za den, ráno, u večer, o poledni na kolena klekajíc (Dan.,6, Žal. 55), a neb sedmkrát s Davidem (Žal. 119,) a neb o půlnoci s Davidem a Kristem k modlitbám vstávajíc (Žal, 119, Jan 6), ale i kromě toho na každém místě, každé chvíle, při každém předsevzetí ku Pánu Bohu vzdychají a jemu se modlí.

A k tomu sobě opět svatá duše odevšad příčinu běře. Když vzhůru pohlédna krásnou oblohu, slunce, měsíc a hvězdy spatří; když zemi bylinami a stromovím porostlou, neb sníh, mráz, deště, hřímání vidí; když ptáky lahodně zpívati slyší; když na svá minulé léta zpomene; když manželku, dítky, stateček svůj spatřuje, když mu jídlo a pití v chuť přichází; když sen k duhu jde, a summou, že všeho Boha chválí, i toho nočního ticha a denního šustu k modlitbám užívaje.

A modlitba takových modlitebníků nezáleží v mnoha slovích a dlouhém vypravování (an to sic Kristus za zbytečnou, pokrytskou věc soudil (Mat. 6. 7), ale vroucnosti, byť se i dvěma neb třmi slovy k Bohu vzdechlo; i ta dvě neb tři slova k Božímu srdci pronikati moc mají. Jako když kdo s Davidem řekne: Smiluj se nade mnou, Bože, podlé velikého milosrdenství svého (Žal. 51); a neb: Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, skálo má (Žal. 18); a neb: V tebe, Hospodine, doufám, nedejž mi zahanbenou býti (Žal. 31); a neb: Duch tvůj dobrý, Hospodine, vediž mne jako po rovné zemi (Žal. 143); a neb: Dobrořeč duše má Hospodinu, a všecky vnitřnosti mé

jménu svatému jeho (Žal. 103), a k tomu podobné kratičké, buď z Žalmů a z písma vzaté, aneb kteréž vnuká Duch svatý (Řím. 8, 26), modlitby dostatečné jsou k tomu, aby cokoli činí člověk, všecko činil ve jménu Pána Ježíše, díky čině skrze něho Bohu a Otci, jak apoštol napomíná (Kol. 3,).

Takový svatý zvyk častého k Bohu vzdychání jest při vyvoleném člověku jako strážný domu zbraňující, aby kromě všemohoucího Boha žádný do domu srdce vjíti, a některý cizí host v duši se vlouditi nemohl. Přeblyže těm, kdož se tak s Bohem pojí! Blahoslavený národ hledajících tváři tvé, ó Bože Jákobů (Žal. 24,).

Znamení pak takového s Bohem se obírajícího srdce tato jsou:

1. Nemnoho takový mluví, než mlčelivosti raději ostríhá; jakož proto, že srdce jeho nepotřebným řečem a věcem se vyhýbá, tak i proto, že vnitř s Bohem zaměstnané bývá.

2. Nemnoho se takový po věcech jiných ohlédá, aby se měl v spatřování krásných zahrad, křtaltování šatů, čerstvých koní neb ptáků a tomu podobných věcí, aneb také v poslouchání a sbírání povín kochati a tím čas trávit, není toho při něm. Zdá se on sobě v sobě sám nejpěknější věci míti, Boha a pokoj jeho.

3. Nemnoho také svatá duše zevnitřního tovaryšstva hledá, proto že rozprávky a zábyvky za maření času (jakož v pravdě jsou) drží a má milé tovaryšstvo vnitř v sobě. Protož raději jest sama, aby pokoj bez hluku míti mohla. Aniž jí samotnost tesklivá jest, jako lidem světským, kteříž libého Božího pokoje vnitř v sobě nemajíce, vně kromě sebe oblektací a z melancholie vyrázení hledati musejí. Aniž se v samotnosti své čeho bojí, proto že ví, že není sama, než Bůh a andělé jeho při ní jsou, jimž se nejbezpečněji svěruje. Nebo jakož starší, odrostlejší v domě dítky na mladší své bratříčky pozor mají, a když toho potřebí, na rukou je přenáší; tak nás hledí a na rukou nosí andělé svatí, jakožto starší naši bratří, abychom nikdá opuštění nebyli (Žal. 91). Tomu se tedy tovaryšstvu pobožná duše nejvíc těší, jiného netak dbá.

4. Ač rád sic pobožný člověk i mezi lidmi bývá a s nimi rozmlouvá, ale když jsou pobožní a řeči se o věcech dobrých, kteréž by k společnému vzdělání sloužily, drží; tu býti, poslouchati, něco přidati, učiti se a jiné poučovati, to mu veliká rozkoš jest.

5. Ovšem pak rád v shromážděních svatých bývá, proto že tu jest svým Hospodin slunce a pavéza, tu že milosti i slávy udílí (Žal. 84). Tak David toho jediného sobě na Bohu žádal, aby přebývati mohl v domu Hospodinovu po všechny dni života svého a spatřovati okrasu jeho a zpytovati v chrámě jeho (Žal. 27).

6. Rád takový i kromě shromáždění s Božím slovem se obírá a svatá Písma čte, nemaje s Davidem žádného většího potěšení, jako aby v zákoně Hospodinově dnem i nocí přemýšloval (Žal. 1); proto že nad zlato i nad med sladší věci tam nalézá (Žal. 19).

7. Naposledy rád člověk s Bohem spojený žalmy svaté a duchovní písničky zpívá, srdcem i hlasem plésaje a Boha vždycky oslavuje (Efez. 5). Rád i sám, umí-li, na čest Pánu Bohu písně skládá a tudy horlivost svou v sobě rozněcuje, říká s Davidem: Zpívati budu Hospodinu, dokudž jsem živ; žalmy Bohu svému zpívati budu, dokudž mne stává; libé bude o něm přemýšlování mé vždycky, rozveselím se v Hospodinu (Žal. 104).

ZÁVĚREK.

A toť jest ta blahoslavená člověka křesťanského dokonalost v životě tomto: vroucí jmenovitě Boha milování, ponížené se jemu ve všem oddávání a rozkošné s ním se v srdci obírání. Šťastná duše, kteráž toho dojde, nebo se jí tu nebe začíná. Kde zajisté jest Bůh, kde vnitřní pokoj, kde radost ducha, tu jest život věčný.

Pohledtež tedy, jakou lásku dal nám Otec, abychom synové Boží slouli; protož svět nás nezná. Nejmilejší, nyní synové Boží jsme, ale ještě se neukázalo, co budeme; víme pak, že když se ukáže, podobni jemu budeme; neboť viděti jej budeme, tak jakž jest. A každý, kdož má takovou naději v něm, očišťuje se, jako i on čistý jest (1 Jan 3, 1-3). Jemu, Králi věků nesmrtedlnému, neviditedlnému, samému moudrému Bohu budiž čest i sláva na věky věků. Amen.

MODLITBA

pobožného, v kříži postaveného člověka, z žalmů Davida svatého vybraná.

Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, skálo má, hrade můj, rohu spasení mého, mé útočiště (18). Ó jak šťastný jest ten člověk, jehožs ty vyvolil, aby přebýval v domě tvém a spatřoval okrasu svatosti tvé! (25, 27). Jak šťastný jest, v jehož jsi vnitřnostech zložil pravdu svou a jemužs zjevil tajnou moudrost svou! (51.) Blahoslavený člověk, kterýž se bojí tebe a chodí po cestách tvých, nebo dobrotivost tvá převeliká jest, kteroužs odložil bojícím se sebe (128.). Oslavovati tě budu, Hospodine, celým srdcem svým, dokudž jsem živ, a v tobě plésati, dokudž mne stává (138. 104.) Nebo veliké jest až k nebi milosrdenství tvé, a až k nejvyšším oblakům pravda tvá. (57) Skutkové tvoji slavní jsou, a myšlení tvá o nás divná. Blahoslavený, kohožs vybral, aby se sytil dobrými věcmi domu tvého (65). I mněť padli provazcové na místech veselých, dědictví rozkošné dostalo se mi; ty, Hospodine, jsi částka má i los můj a kalich můj, v tobě se veselí srdce mé a pléše sláva má (Žal. 16, 6.5). Protož žalmy tobě zpívati bude jazyk můj a nebudeť mlčeti, Hospodine Bože můj, na věky tě oslavovati bude (30). Srdce mé i tělo mé pléše k tobě, Bohu živému (84). Jak jelen řve po tekutých vodách, tak duše má řve k tobě, ó Bože; žízni duše má Boha, Boha živého; ach, skoro-liž se pak ukáži před obličejem tvým! (Žal. 42, 2.3). Bože života mého, nezapomínej se na mne; všaks pak ty mne vyvedl z života a vyvolil hned při prsích matky mé; na tebe sem uvržen hned od narození svého, nevzdalujž se ode mne (22). Nebo tvé milosrdenství jest mi lepší nežli život; oči mé k tobě samému patří, patř i ty na mne a smiluj se nade mnou (63). Ostříhej mne, ať nejsem zahanben, proto že jsem v tebe doufal (25). Jáť znám přestoupení svá, a hříchové moji jsou přede mnou vždycky (51). Budeš-li nepravosti chtíti šetřiti, Pane, kdo ostojí? Ale u tebeť jest hojnost milosrdenství, aby k tobě uctivost zachována byla (130). Jak jsou vysoká nebesa nad zemí, tak jest převšené milosrdenství tvé nad těmi, kteříž se tebe bojí (103); Hospodine, jáť v nebi ani v zemi

nemám, v kom bych libost zkládal, kromě tebe (73); vyzpytuj mne, Bože silný, a poznej srdce mé, skus mne, přepal ledví a popatř, chodím-li já cestou odpornou tobě (139). Bože můj, Bože můj, jáť tebe celým srdcem svým hledám, nedopouštějž mi blouditi (119). Hledám tváři tvé, Hospodine, světlo mé, spasení mé, sílo života mého, neskrývej se ode mne, aniž zamítej mne z počtu sluh svých. Hospodine, neopouštěj mne, Hospodine, nezhošťuj se mne; bezbožní na mne útok činí, a kteříž tebe nemají před očima, pasou po mně, ale já se na tebe spouštím, nevydávej mne libosti protivníků mých (27). Já věřím, že ještě užívatí budu dobroty Hospodinovy v zemi živých, pročež se obcerstvuje srdce mé ve mně (16). Pamatuj na mne, Hospodine, pro milost, kterouž máš k lidu svému; zachovej mne, abych se ještě chlubil s dědictvím tvým (106). Bože, ty znáš nemoudrost mou; v čem jsou výstupkové moji, není skryto před tebou; a však nechť příčinou mou zahanbení nebývají ti, kteříž na tě očekávají, Pane, neboť pro tebe pohanění snáším (69). Já ve množství milosrdenství tvého doufám, Hospodine, proved' mne v spravedlnosti své pro ty, jenž mne střehou, přistří mne jako štítem přívětivostí svou. (5) Ostříhej mne jako zřítelnice oka svého, v stínu křídel tvých skrej mne (17). Stíhají mne nepřátelé, ale já se u tebe skrývám. (143) Bože, bud' štítem mým; Bože, rozprostří milosrdenství své na ty, kteříž se tebe bojí, a spravedlnost svou na upřímé srdcem (36) I bude se veseliti srdce mé v tobě, u prostřed shromáždění chváliti tě a jméno tvé bratřím svým vypravovati budu (22). Hospodine, ujals mne za mou pravici (73), nauč mne činiti vůle tvé, nebo ty jsi Bůh můj. Duch tvůj dobrý vediž mne jako po rovné zemi. (143) Nedopouštěj srdci mému uchýliti se ke zlé věci, abych nebyl přelouzen libostmi. (141) Tu milost učíš s služebníkem svým, abych, dokud jsem živ, ostříhal slova tvého (119). Pro jméno své, Hospodine, obživ mne, pro spravedlnost svou vyved' z úzkosti duši mou. (143) Potvrď služebníku svému slova svého a nezamítej mne. Tvůjť jsem já, Hospodine, maličký a opovržený jsem, ale milosrdenství tvé při mně jest veliké. (119) Nebos mi známou učinil cestu života (16), v spravedlnosti budu spatřovati tvář tvou a nasycen budu obrazem tvým, když procítím. (17) Před obličejem tvým jest hojnost veselí, a po pravici tvé dokonalé utěšení až na věky (Žal. 16, 11). Hospodine, podlé rady své ved' mne, a potom v

slávu přijmeš mne. (73) A já zachován jsa a postaven před obličejem tvým, na věky zpívati budu řka: Požehnaný Hospodin Bůh Izraelský, od věků až na věky,

Amen i Amen.

Jan Amos Komenský
Přemýšlování o dokonalosti křesťanské

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 05. 04. 2011